

B O G A N M E L D E L S E R

A. C. L. Day: The Future of Sterling. Oxford at the Clarendon Press 1954. 227 s. pris: 12sh6d.

Bogen kunne uden større skade være begrænset til det halve antal sider. Der er mange sidespring og meget væv og mange af tankerne kunne trænge til en grundigere uddybning og klarere udformning. Hvis man kan se bort fra disse irritationsmomenter, er det imidlertid en yderst tankevækkende og fordomsfri behandling af et meget vigtigt problem: sterlings rolle i det fremtidige betalings-system.

Varebevægelser og betalinger herfor er to sider af samme sag. Når man derfor ønsker frie varebevægelser og stor international handel, kræves der en betalingsmekanisme, der let og smertefrit kan formidle disse varebevægelser. Der kræves en mekanisme, der både formidler modregning og tillader udnyttelse af kredit — i hvert fald for en kortere periode. Clearing-aftaler, betalingsaftaler, clearingunion, betalingsunion, valutafond, valutakonvertibilitet er de vigtigste af de mekanismer, man har haft eller har foreslået. Før den 1. verdenskrig foregik de fleste internationale betalinger i sterling, og modregning fandt derfor sted i London, hvis pengemarked desuden altid var parat til at yde kredit, således at midlertidige udsving kunne udjævnes. Dengang behøvede man altså af gode grunde ikke betalingsaftaler, betalingsunioner, valutafonde etc. Spørgsmålet er nu, om den renaissance for London, som England åbenbart tilstræber, er forsvarlig og tilstrækkelig. Day's hovedtese er benægtende: »... the generally accepted British policy of maintaining and reinforcing London as the chief pivot of the world payments system is ill advised« (p. 6).

Denne tese belyses gennem bogen, der iøvrigt kan inddeles i fire hovedafsnit. De første fire kapitler handler om sterlingområdets historiske udvikling. De næste tre kapitler undersøger berettigelsen af at opretholde sterlingområdet. Så følger fire kapitler om fordele og ulemper ved at søge sterlings anvendelighed udvidet og endelig kommer tre kapitler med forslag om en ny betalingsmekanisme, hvor London indtager en mere tilbagetrukket plads.

De gode, gyldne, gamle dage før den 1. verdenskrig fremstilles altid i victoriansk hyggestil, og det er let nok at producere forklaringer på de få gnidninger, der var — især da man ikke ved ret meget om, hvad der virkelig skete i denne periode. I denne henseende bringer Day intet nyt. Det samme gælder hans behandling af 20'erne og 30'erne. Cunliffe-rapporten og genoprettelsen af pundets gamle paritet får de obligatoriske hånlige bemærkninger, medens Keynes roses for sin modstand mod guld-foden. Ud af krisen voksede sterlingområdet som en defensiv organisation, efter at sterling var gået fra guldet i 1931. Det var især politiske forhold og traditionelle handelsforbindelser, der bestemte områdets afgrænsning, men det er siden 1931 stadig skrumpet ind.

Er det berettiget at opretholde sterlingområdet? Day undersøger tre argumenter. For det første er der »convenience«. Da der ikke har meldt sig nogen virkelig afløser af London, er det nemmest at fortsætte ad de veje, der allerede er banet. På den anden side er der opstået andre vigtige centre (New York og tidligere Paris), hvilket i tider med spekulation mod sterling lægger store byrder på England. Landene i sterlingområdet holder normalt faste valutakurser indbyrdes, men det kan i tilfælde af devaluering af ster-

B O G A N M E L D E L S E R

A. C. L. Day: The Future of Sterling. Oxford at the Clarendon Press 1954. 227 s. pris: 12sh6d.

Bogen kunne uden større skade være begrænset til det halve antal sider. Der er mange sidespring og meget væv og mange af tankerne kunne trænge til en grundigere uddybning og klarere udformning. Hvis man kan se bort fra disse irritationsmomenter, er det imidlertid en yderst tankevækkende og fordomsfri behandling af et meget vigtigt problem: sterlings rolle i det fremtidige betalings-system.

Varebevægelser og betalinger herfor er to sider af samme sag. Når man derfor ønsker frie varebevægelser og stor international handel, kræves der en betalingsmekanisme, der let og smertefrit kan formidle disse varebevægelser. Der kræves en mekanisme, der både formidler modregning og tillader udnyttelse af kredit — i hvert fald for en kortere periode. Clearing-aftaler, betalingsaftaler, clearingunion, betalingsunion, valutafond, valutakonvertibilitet er de vigtigste af de mekanismer, man har haft eller har foreslået. Før den 1. verdenskrig foregik de fleste internationale betalinger i sterling, og modregning fandt derfor sted i London, hvis pengemarked desuden altid var parat til at yde kredit, således at midlertidige udsving kunne udjævnes. Dengang behøvede man altså af gode grunde ikke betalingsaftaler, betalingsunioner, valutafonde etc. Spørgsmålet er nu, om den renaissance for London, som England åbenbart tilstræber, er forsvarlig og tilstrækkelig. Day's hovedtese er benægtende: »... the generally accepted British policy of maintaining and reinforcing London as the chief pivot of the world payments system is ill advised« (p. 6).

Denne tese belyses gennem bogen, der iøvrigt kan inddeles i fire hovedafsnit. De første fire kapitler handler om sterlingområdets historiske udvikling. De næste tre kapitler undersøger berettigelsen af at opretholde sterlingområdet. Så følger fire kapitler om fordele og ulemper ved at søge sterlings anvendelighed udvidet og endelig kommer tre kapitler med forslag om en ny betalingsmekanisme, hvor London indtager en mere tilbagetrukket plads.

De gode, gyldne, gamle dage før den 1. verdenskrig fremstilles altid i victoriansk hyggestil, og det er let nok at producere forklaringer på de få gnidninger, der var — især da man ikke ved ret meget om, hvad der virkelig skete i denne periode. I denne henseende bringer Day intet nyt. Det samme gælder hans behandling af 20'erne og 30'erne. Cunliffe-rapporten og genoprettelsen af pundets gamle paritet får de obligatoriske hånlige bemærkninger, medens Keynes roses for sin modstand mod guld-foden. Ud af krisen voksede sterlingområdet som en defensiv organisation, efter at sterling var gået fra guldet i 1931. Det var især politiske forhold og traditionelle handelsforbindelser, der bestemte områdets afgrænsning, men det er siden 1931 stadig skrumpet ind.

Er det berettiget at opretholde sterlingområdet? Day undersøger tre argumenter. For det første er der »convenience«. Da der ikke har meldt sig nogen virkelig afløser af London, er det nemmest at fortsætte ad de veje, der allerede er banet. På den anden side er der opstået andre vigtige centrer (New York og tidligere Paris), hvilket i tider med spekulation mod sterling lægger store byrder på England. Landene i sterlingområdet holder normalt faste valutakurser indbyrdes, men det kan i tilfælde af devaluering af ster-

ling overfor dollar være meget ubehageligt for de råvareproducerende sterlinglande at skulle følge med pundet. Råvarepriserne i dollars ændres nemlig næppe ret meget, hvilket kan føre til inflatorisk indkomstudvikling i de råvareproducerende sterlinglande.

Man har dernæst hævdet, at det samlede sterlingområdes betalingsbalance bliver mere stabil end de enkelte medlemmers, fordi et generelt underskud et sted ofte vil blive opvejet af et overskud hos et andet medlem. Hertil fremhæver Day, at erfaringen har vist, at medlemslandene oftest rammes af vanskeligheder samtidig.

Endelig hævder man, at den diskrimination, der praktiseres mod ikke-medlemmer, kan give et gunstigere bytteforhold for sterlingområdet, men her fremhæver Day, at det snarere er sådan, at råvarepriserne holdes længere nede end fordelagtigt for de råvareproducerende lande, hvilket sterlingområdets industrilande (især England) nyder godt af. Denne fremstilling forekommer dog noget utilfredsstillende. Det er rigtigt, at et monopol på visse råvarer ville kunne sætte indtjeningen i vejret, da efterspørgslen må formodes at være uelastisk, men der foreligger nu engang ikke sådanne monopoler, og under frie markedsforhold må man derfor gå ud fra, at bytteforholdet mellem råvarer og færdigvarer ville være nogenlunde upåvirket af pund/dollarkursen.

Day konkluderer, at vel er sterlingområdet ikke dømt til døden, men »... there is enough reason to believe that its justification is waning; wise policies will realize this, both by refusing to treat the Area as a sacred cow which must come before all else, and by considering now whether better arrangements can be made to obtain its advantages without its costs» (p. 113).

Day stiller dernæst spørgsmålet, om det er betimeligt at søge anvendeligheden af sterling udvidet ved at gøre pundet konvertibelt. Der føres en ret langstrakt diskussion om dette emne ud fra den forudsætning, at England alene gør pundet konvertibelt, mens andre lande ikke følger

med. Han kommer til det resultat, at et sådant skridt i det lange løb vil være en meget hård belastning for England, der måske alene bliver nødt til at diskriminere mod dollarområdet for at kunne opretholde pundets konvertibilitet. Hele dette problem synes dog forlængst erkendt af englænderne, så det har næppe interesse at diskutere det i detaljer.

Bogens sidste kapitler indeholder endelig Day's forslag til en international betalingsmekanisme. Ideen er kun lige ridset op, mens han ikke har forsøgt nogen dyberegående analyse af forslaget virkninger. Det går ud på, at samtlige ikke-dollarlande slutter sig sammen i en betalingsunion. Hvert medlems nettoposition overfor U.S.A. skulle kanaliseres gennem unionen, således at medlemmet afleverede en eller anden brøkdel af sin nettogæld i guld eller modtog en brøkdel af sit overskud i guld. Hvis U.S.A. havde et større overskud på sin betalingsbalance end svarende til autonome kapitalbevægelser, kunne unionen f. eks. fastsætte afregningsprocenten til 100, hvilket ville tilskynde medlemmerne til at diskriminere mod dollarområdet. Omvendt ville en rigelighed på dollars tilskynde til at liberalisere overfor dollarområdet. I praksis er det allerede nu sådan, at en dollarknaphed fører til en generel bevægelse henimod diskrimination mod dollarvarer, men et forslag som det anførte ville have langt større politisk slagkraft overfor U.S.A. Muligheden for at gennemføre det er blandt andet af den grund sikkert også yderst ringe.

Day er pessimist med hensyn til pundets fremtid. Han griber med begær argumenter for sterlings og sterlingområdets svaghed, medens han en passant nævner beviser på styrke og fordele — f. eks. undervurderer han sikkert den betydning, Londons City kan få for Englands økonomi ved atter at blive verdenscentrum for internationale betalinger; det trækker mere med sig end blot bankprovisioner og forsikring: nye ideer søger uvilkårligt mod centrum, og Englands industri får lettere kontakt med omverdenen.

Det er dog uomtvisteligt, at Englands position i verdensøkonomien er relativt langt svagere end for 50 år siden. Kan England overhovedet overkomme det mål, det sætter sig? Day mener nej — hans argumenter er ofte tynde; men hans fornemmelse kan godt være rigtig alligevel. Det er vel sandsynligt, at sterlings rolle indskrænkes yderligere i fremtiden; men hvis England vælger en passende blanding af samarbejde og selvstændighed skulle denne tilpasning kunne ske uden større gene for verdenshandelen.

Erik Hoffmeyer.

Den enlige Moder. Udsendt i Nyt socialt Bibliotek. Det Danske Forlag, København 1953. 250 sider. Pris: 6,00 kr.

Bogen er en betænkning afgivet af en af Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund i efteråret 1948 nedsat kommission. Det har været kommissionens formål på lignende måde som ved Danske Kvinders Nationalråds enkeundersøgelse af 1948 gennem en enquête at tilvejebringe et mere dybtgående kendskab til den enlige moders problemer og det milieu, hendes børn opdrages i, end det, der kan fås gennem den officielle statistik og i socialkontorers, mødrehjælpsinstitutioners, børneforsørgens og andre institutioners materiale.

Undersøgelsen omfatter hovedsagelig Københavns kommune, men er suppleret med en tilsvarende enquête om enlige mødre i Hjørring. Tilrettelæggelsen er foretaget efter næsten helt samme linier, som den af Århus statistiske kontor tidligere foretagne undersøgelse af samme art. (Århus kommunes statistiske kvartalskrift nr. 1, 1952).

Foruden den enquêtemæssige undersøgelse giver bogen en kort redegørelse for dansk lovgivning om enlige mødre og lidt om lovgivningen i forskellige fremmede lande. Til slut fremsættes der forskellige forslag til afhjælpning og forebyggelse af de enlige mødres vanskeligheder og til modvirkning af den familieopløsende ten-

dens, som i de senere år har givet problemet forøget vægt.

I den rent statistiske del af værket er det lykkedes at fremdrage en hel del nyt stof, som må være af betydelig værdi for bedømmelse af de enlige mødres levevilkår og deres problemer iøvrigt. Det bør på den anden side ikke overses, at der her er tale om et pionerarbejde, som geografisk set kun dækker en mindre del af landet. Forholdene i Københavns kommune er således næppe repræsentative for hele Storkøbenhavn. På samme måde tør Hjørring — som også bemærket i bogen — næppe heller betragtes som en typisk dansk provinsby i henseende til det behandlede emne. Sidst men ikke mindst savnes der stadigvæk helt oplysninger om forholdene udenfor købstæderne. Den sidste brist er vel nok den alvorligste. Der kan sikkert ikke herske tvivl om, at forholdene i landdistrikterne og i stationsbyerne afviger væsentligt fra købstæderne og hovedstaden, og at det i mange tilfælde vil være vanskeligt at skønne over, i hvilken retning forskellene går.

Som det var at vente, viser undersøgelsen, at de enlige mødre er en gruppe, som har krav på interesse set fra et socialpolitisk synspunkt. De lever stort set under ringere kår end almindelige familier, og i mange tilfælde vil der være tale om direkte nød. Deres indtægter er betydelig lavere end mandlige forsørgeres, gennemsnitligt lidt under halvdelen. Til trods herfor lykkes det de fleste mødre at klare sig selv. Undersøgelser over deres indkomstkilder viser, at gennemsnitligt ca. 75 pct. af deres indkomster stammer fra eget erhverv. Derimod hidrører kun 1,6 pct. fra invaliderente og offentlig hjælp, og kun 6 pct. af samtlige de mødre, undersøgelsen omfatter, har modtaget sådan hjælp.

De uheldige virkninger af det lave indkomstniveau har det gennem enquêten været muligt at spore på forskellige områder. Mødrenes boliger er gennemgående ringere og sjældnere udstyret med centralvarme og sanitære installationer end lejligheder i almindelighed. De nævnte mødre